ומודה רב הונא בריה דרב יהושע. אע"ג דאמר [כח:] בר מתא אבר מתא אחריתי מני מעכב מלהביא כאן ולמכור מודה הוא ברוכלין מוכרי בשמים המחזירין בעיירות להביא בשמים לנשים להתקשט בהן דלא מצו לעכב עלייהו רוכלי העיר: **לאהדורי.** לחזר ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרוצה לקנות ואחרי כן ישוב לעירו: **ואי אורחא מרבנן הוא.** דעריך בגירסא ולא אורחיה לאהדורי אפי' לאקבועי נמי: **דלא להלכתא.** אלא לפיס משורת הדין: **דיקולאי.** מוכרי סליס ויש אומרים מוכרי יורות: **ועצלמא ליזבנן.** יומא דשוקא הוה והרבה באין ממקום אחר לקנות מן השוק לפיכך אין בני העיר מעכבין גם על המוכרים להביא אומנותם ולמכור לנקבלים לשוק: **עמוראי.** מוכרי למר: **איש לן אשראי במתא.** מכרנו באמנה וגריכים אנו לשהות כאן עד שנגבה חובות שלנו ואם אין אנו מוכרין סחורותינו במה נתפרנס: **עד דעקריתו.** שתעקרו חובותיכם מן הלוקחים מכם באשראי: **נקיט ליה שוקא.** הכרז שלא ימכור איש בעיר גרוגרות אלא הוא: **תפי ליה בקנקניה.** הריח לו בקנקנו אם יין הוא אם חומץ כלומר בדקהו בהלכות אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ריח היין כשמריחין אותו אם טוב הוא קרי תהי כדאמרינן בת תיהא במסכת ע"ז (דף סו:) וכן בכתובות (דף קה.) קרנא הוה תהי באמברא דחמרא: **כפיפה מצרית.** סל גדול של ערבה: **מהו.** מי חשוב כמעובל והוה ליה ככלי גלגיס ואין מקבל טומאה עוד: **א"ל.** רב דימי לרב אדא: **מר ניהו רבא.** אתה הוא רבא לפי ששמע על רבא שהוא גדול העיר וסבור שהוא זה: **טפח ליה בסנדליה.** הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק כשם שמכין למי שאינו חשוב: **דלא שייף.** שלא נמנע מלהפרע: **לאוניפא.** אונאת בושתו: **דמלכא דאדום.** אע"פ שהוא אדומי [ע"ב]: **על שרפו.** מתמת בזיון: **דאמר להו לרבנן אדמגרמיהו גרמי בי אניי.** שהיה רגיל לומר לתלמידים עד שאתם הולכים אצל אביי לגרס עצמות כלומר לגמוד שלא לשובע: **סו אכלו בו'.** בואו ולמדו הלכות להוכות מרוחות אצל רבא: **שמעיה דרבא.** שלומו לקנות בשר: **ריש גלה.** דוכס בדיס בשבתות: **דלא הוו בסיומא.** יש אומרים שלא היו בעלה כשנעשה רב נחמן ריש כלה ויש אומרים דלא הוו בסיומא דפירקא דרבא דדרים בשבת הרגל הלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות: **שמעתתא דמעשר בהמה.** בפרק אחרון דבכורות ורבא אמריהו בסופא דפירקא: **אתו רבנן.** תלמידי הישיבה הבאים לשמוע: **נטרנא ערסיה דרב אדא.** אני מצפה כאן שיביאו את מטת רב אדא שמת: **מתני' לא יסמוך לכותל חבירו כותל אחר אצל אם כן הו'.** מפרש בגמ': **והחלונות.** מי שהיו לו חלונות פתוחים לחצר חבירו והוחזק בדבר זה שלא שניס ובא בעל החצר לבנות שם כותל צריך לשער ד' אמות: **בין מלמעלן.** אם בא להגביה יגביה כותלו ד' אמות מן החלונות: **בין מלמטן.** אם בא לבנותו נמוך צריך להשפילו מן החלונות ד' אמות וטעמא מפרש בגמ' [ע"ב]: **בין מבינגדן.** צריך להרחיקו מהן ד' אמות: **גמ' הבא**

קנאת סופרים תרבה חכמה. ולא גרסי' כמו שיש בספרים דאמר מר עוזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בכל סופר דהא לא חשיב ליה במרובה (ב"ק דף פב.) גבי עשר תקנות שתיקן: **מעלמא** אתו ולעלמא ליזבנן. מכאן משמע דבשוקא היה מותר להלוות לבני אדם הבאים ממקומות אם לשוק לנכרים דאתו מעלמא אבל לבני המקום לא ודוקא בשוקא אבל לאהדורי לא: **אמר** ליה רבא לרב אדא בר אבא. כן גרים רבינו חננאל ולא גרסי' בר אהבה דאותו היה בימי רבי דלאמרינן בקדושין (דף עב: ושם) היום יש בר אדא בר אהבה בחיקו של אברהם אבינו: **פיל שבלע כפיפה מצרית.** בפ' ר' ישמעאל (מנחות דף סט. ושם ד"ה פיל) איתא להך בעיא דהכא ומסיק התם למאי אי למבטל טומאתו תיגנא כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר לא צריכא דבלע הולין ועבדינהו כפיפה אי הוי עיכול והוי ככלי גלגיס או לא והכא בלע הולין[א] בעא מיניה דאי כפיפה שלימה אמאי לא הוה בידיה מתני' היא[ב] וקשיא לר"ת א"כ אמאי לא נקיטו ליה שוקא הא בעיא זו לא איפשיטא התם וי"ל דמ"מ הוה ליה לאיתויי הכי ראיות דמייתי התם ודחי להו: **אנא** ענישתיה. כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא משום דאמרינן בשבת בפ' שואל (דף קמט:) כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחילתו של הקב"ה שנאמר (משלי י) גם ענוש לנדיק לא טוב אלא רע וכתיב (תהלים ה) לא יגורך רע. ר"י: **וקמא** היכי סמיך. ס"ד דנפל איילי שכן משמע הלשון דקתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ומשני רב יהודה הכי קאמר הכא לסמוך כו' ומתני' הכי פירוש' מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חבירו ורבא פריך דכותל קתני ולא גבול וא"ת לרבא דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך[ג] קמא היכי סמך[ד] ואפילו לפי' ר"ת דלמסקנא שרי רבא לכולהו לסמוך לצד מצור מ"מ[ה] אמאי לא פריך מהכא דהוי ריש[ו] אלא ממשרה וירק דהוי סיפא וי"ל דלא אסר רבא לסמוך אלא מילתא דמגופיה אתי היזק אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום אלא שגורם[ז] למעט הדוושא: אלא

[ע"ב] **בין מבינגדן.** אם בא לבנות נמוך צריך להרחיקו מהן ד' אמות: **גמ'** הבא

[א]קנאת סופרים תרבה חכמה אמר רב נחמן בר יצחק ומודה רב הונא בריה דרב יהושע [ב]ברוכלין המחזירין בעיירות דלא מצי מעכב [ג]דאמר מר [ד]עזרא תקן להן לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעיירות כדי שיהו תכשיטין מצויין לבנות ישראל [ו]והני מילי לאהדורי אבל לאקבועי לא [ז]ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי כי הא דרבא שרא להו לר' יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא מאי טעמא כיון דרבנן נינהו אתו לטרדו מגירסייהו הנהו דיקולאי דאייתו דיקלאי לבבל אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו [ה]מעלמא אתו ולעלמא ליזבנן [ו]והני מילי ביומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא וביומא דשוקא נמי לא אמרינן [ז]אלא לזבוני בשוקא אבל לאהדורי (ח) לא הנהו עמוראי דאייתו עמרא לפום נהרא אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו דינא הוא דמעכבי עלייכו אמרו ליה אית לן אשראי (ט) אמר להו [ח]זילו זבנו שיעור חיותייכו עד דעקריתו אשראי דידכו ואזליתו רב דימי מנהרדעא אייתי גרוגרות בספינה א"ל ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקיט ליה שוקא א"ל רבא לרב אדא בר אבא פוק תהי ליה בקנקניה נפק [אזל] בעא מיניה [ג]פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו לא הוה בידיה א"ל מר ניהו רבא [ד]טפח ליה בסנדליה א"ל בין דידי לרבא איכא טובא מיהו על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לא נקטו ליה שוקא פסיד גרוגרות דידיה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל חזי מר מאי עבדו לי א"ל מאן דלא שהייה לאוניתא דמלכא דאדום לא נשהייה לאוניתיך דכתיב [1]כה אמר ה' על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום (י)לסיד נח נפשיה דרב אדא בר אבא רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא לטייתיה רב דימי מנהרדעא אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרוגרות דידי אביי אמר אנא ענישתיה דאמר להו לרבנן [ו]אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישרא [שמינא] בי רבא ורבא אמר אנא ענישתיה [דכי הוה אזיל לבי טבחא למשקל אומצא] אמר להו לטבחי אנא שקילנא בישרא מיקמי שמעיה דרבא דאנא עדיפנא מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא ענישתיה דרב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה כל יומא מיקמי דניעול לכלה מרהיט בהדיה רב אדא בר אבא לשמעתיה והדר עייל לכלה ההוא יומא נקטוה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אבא משום דלא הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני שמעתתא דמעשר בהמה היכי אמרינהו רבא אמר להו הכי אמר רבא והכי אמר רבא אדהכי נגה ליה [לרב נחמן בר יצחק] (כ)(ולא אתי רב אדא בר אבא) אמרו ליה רבנן לרב נחמן בר יצחק קום דנגה לן למה יתיב מר אמר להו יתיבנא וקא (ג) מנטרא לערסיה דרב אדא בר אבא אדהכי נפק קלא דנח נפשיה דרב אדא בר אבא ומסתברא דרב נחמן בר יצחק ענשיה: **מתני'** מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ הרחיק ממנו ארבע אמות (מ)[ו]החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין כנגדן ארבע אמות: **גמ'** וקמא היכי סמיך אמר רב יהודה הכי קאמר

דנפל דהוה מעיקרא היכי סמיך בקרוב מד' אמות: אמר רב יהודה. הכי תריץ מתני' הבא לסמוך תחלה לא יסמוך לכותל וכו':

מסורת הש"ס

(א) [לעיל כח.], ב) ב"ק פב:, ג) מנחות סט., ד) [מו"ק כה. ב"ק לב:], ה) [לש"ד], ו) [לא אדמגרסיתו. עיין ערך גרס מ"ן], ז) [כס"ל מ"ז וגרס רנב"י אתו רבנן א"ל לרב בר"י], ח) [לעיל ב:], ט) כס"מ: גור, י) [ע"ז ד"ה היום וכרש"י שם וע"ע תוס' תענית כ: ד"ה מ"ן],

תורה אור השלם

1 כֹּה אָמַר יְיָ עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי מוֹאָב וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל שָׁרְפוֹ עַצְמוֹת מֶלֶךְ אֱדוֹם לַשִּׂיד:
עמוס ב א

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וקמא כו' אמאי לא פריך מהכא. קשה לי על קושייתם הא מסכת לא היה לאיה לסמוך ולחזור מכל שיעוי לעגיל ולהוכיח דגם לרבנן דר"י מותר לסמוך לרבא דהא כמו דמסיגין על מילן קדש לבור דמיירי בלוקח ס"ל ר"ל הכא דמיירי בלוקח המקום שאינו כותל תחירו. גם תמוה לי במה דנקטו קושייתם רק לפ"ד דלעיל הא מצומר בסוגיא דחכדל למסקנא מה דקתני ר"י מתיר בחכדל הייט דאמר לדבריהם לרבנן התיתם מעכה ויוקן אבל חכדל יהיה מותר לסמוך אף דבעל דבורים סמך בהיתר מ"מ יין דקנא עשה אלא כהונן ומזיק לחכדל מותר לזה לתעמיד אלא חכדלו בלי הרחקה כיון דבעל דבורים מזיק גם אותו. ועלה אמרינן לעיל לרבנן הייט לרבנן לא היה לסם לחלוק על סברא זו ומשני דס"ל לדבורים לא מזקי לחכדל עיי"ש היטב. א"כ הכא בדווחא דשייסם מזיקים זה לזה מה בכך שהלאסון העמיד כותלו תחלה מ"מ יהא הסני מותר לסמוך כותלו דאמר לו כמו שכותלי מזיק אותך כן כותלך מזיק אותי וביותר דזה לא יתורך גם בתירוצם דדווחא לא הוי מזיק ממש דמ"מ יאמר הסני הם מלאי מזיקי בדווחא כמו כן אתה מזיקני דדווחא. ויהיה בהכרח לאוקמי הכא בלוקח דהכרחשון לא עשה אפילו קצת שלא כהוגן וזה הסני צריך ליתן כל הרחקה כמ"ש תוס' בסוגיא דחכדל ועע"ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל לאהדורי במתא לא: (ב) שם אית לן אשראי במתא אמר: (ג) שם וקא נטרנא לערסיה:

מוסף רש"י

כפיפה. קופה, מצרית. מלורי דקל (מנחות שם.). **טפח ליה בסנדליה.** הכהו על סנדלו, ל"א נעץ בסנדלו (ב"ק לב: וכעי"ז מו"ק כה.). **החלונות.** אחד מבני השותפין הבונה כותל בחלר כנגד חלונותיו של חבירו, בין מלמעלן. אם הכותל גבוה יותר מן החלונות צריך להגביה למעלה מהן ד' אמות, כדי שלא יעמוד על עובי כותלו וירצה, בין מלמטן. אם הכותל נמוך מן החלונות צריך להפילו מהן ד"א כדי שלא יעמוד על עובי כותלו וירצה, בין מבינגדן. צריך להרחיק את הכותל מן החלונות ד"א כדי שלא יפגיע (לעיל ב:).

מוסף תוספות

א. ועבד להו כפיפה. תוס' מנחות סט. ב. דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה. שם. ג. אלא מרחיק בורו ג"ט ואם יעשה חברו למחר בור בתוך שדהו ירחיק ג"ט אחרים. רביו יונה. ד. היה לו לכנוס בתוך שלו ב' אמות ולכשיבנה חברו מחר הכותל סמוך לו יכנוס לתוך שלו ב' אמות אחרות. שם. ה. שאין זה נקרא מזיק, אלא מונע טוב מבעליו בעלמא הוא, וכל אימת דליכא כותל אחר אין כאן בעלים. רמב"ן.

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד מיי' פ"ו מהל' שכנים הל' ט סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קנו סעיף ו:
מט ה ו ז ח מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
נ ט מיי' פ"ש שם הל' ט סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קנד סעיף יב:
נא י מיי' שם פ"ז הל' א ב ג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קנד (סעיף ג וסעיף כב) [סעיף כא]:

רבינו גרשום

ברוכלין. שמוכרין תכשיטי נשים שרק וכחל אע"ג דלא שייכי בחד כרגא דלא מצי מעכב עליה האי רוכל דמתא: והני מילי דלא מצי מעכב לאהדורי לחזר ולילך משוק לשוק וממבוי למבוי ולמכור ולשוב לעירו אבל לקבוע חנותו בהני רוכלין למזבן תכשיטין לא: דלא כהלכתא. כלומר שלא ילמדו ממנו אחרים הלכה דלפנים משורת הדין עבד להו משום דרבנן נינהו דלא ליבטלו מגירסייהו לילך ולחזור בכל העיר ומשוק לשוק: הנהו דקולאי. שמוכרין סלים. אתו דקולאי דמתא ומעכבי להו אמר להו לא מציתו מעכבי עלייהו דמעלמא אתי ולהנהו דאתי מעלמא לשוק לזבני אבל לאהדורי בבתים לזבונינהו לא דודאי מצי למיעכב עלייהו: אית לן אשראי במתא. חוב שחייבין לנו ממון וצריכין לנו לעכובי הכא עד דפריעי לן והב לן רשותא דניזבין עד כפי חיותן עד דפריעי לן: נקיט ליה שוקא. שלא ימכור אדם עד שימכור כל גרוגרות שלו: תהי ליה. הוי מריח מה יש בו: מצרית. מצורי דקל מהו מי אמרי' הואיל דהוות במעיו והקיאה [דרך] בית הרעי כמאכל שנתעכל דמי ונתבטל' ואין מקבלת טומאה או דלמא הואיל ואכתי קיימת היא דבר חשוב הוי ואינה מבוטלת ומקבלת טומא': אמר ליה. רב דימי לרב אדא מאן נינהו מר רבא את הוא רבא: טפח ליה. רב אדא לרב דימי בסנדליה כלומר שלא היה חשוב בעיניו: ורבא רביה דרבך. שהוא רבי ואנא רבך: מאן דלא שבקיה. לאוניתא (דעמון) דמואב למלכא דאדום: אדמגרמיתו גרמי בי אביי. שהיה רגיל לומר לתלמידי אביי כל זמן שאתם מגרדין עצמות שאין בהן לחלוח בי אביי יכולין אתם ללמוד תורה כשורה וכהלכתא בי רבא לפי שאביי לא למד כל כך ולפיכך אמר אביי אנא ענישתיה שהיה מבדיני: ריש כלה הוה. שהיה רגיל לדרוש בשבת שלפני החג ורב נחמן היה דורש אותן שבתות והיו מתקבצין שם מהרבה מקומו' תלמידין לשמוע: עכביהו רב פפא ורב הונא לרב אדא בר אהבה משום דלא הוי בסיומא במס' בכורו' קמיה דרבא: קום והכנס לדרש דנגה לן שכבר עבר מן היום הרבה: קא נטרנא לערסיה. כלומר שמת לפי שהיה מצערו כל כך שלא בא אליו לעיין עמו הדרשה: **פיסקא** מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ונפל לא יסמוך כותל אחר. שלא יבנה שם כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו מכותל חבירו ד' אמות משום דוושא כדמפרש בגמ'. החלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ד' אמות כדמפרש בריש פ"ק: ומקשי' וכותל קמא

אלא אמר רבא ה"ק מי שהיה כותלו כו'. הקשה ריב"ם דלמה ליה למינקט בכי האי גוונא שהיה לו כותל ברחוק ארבע אמות ונפל ליתני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו אף"כ הרחיק ארבע אמות וליכא למימר דדוקא בכי האי גוונא שהיה רחוק כבר ארבע אמות והרחיק הראשון קאמר דלא יסמוך א"כ מאי פריך בסמוך טעמא שלא יאפיל אי משום סולם אבל משום דוושא לא: **אבל** משום דוושא לא. ולא"ת ולימא דאיירי בעיר ישנה [א] ואומר ר"ת דבית הוי כגינה לפי שנותנין מטה וכלים אבל הכותל ועוד י"ל דבאבר איכא דוושא דרבים מה שאין כן בבית ולר"י נראה דיאיא ליה לשנויי בעיר חדשה דומיא דרישא וכן ההיא דמרחיקין את הכותל מן המזחילה אע"ג דמפסקת ביניתים ההיא דמרחיקין את הסולם מן השובך: **וכמה** אמר רב ייבא כו'. ותימה דהשתא בעי וכמה ובתר הכי פריך והתנן ארבע אמות וי"ל דרב ייבא גופיה בעי וכמה ולא גמר' [ב] וכענין זה יש בתלו מליאות (ב"מ דף כא. וסה"ד וכמה) [ט]: **במדיר** את בותלו. ולא מצי לשנויי במגביה כותלו ד' אמות דכיון דקאי מן הצד ואורך הכותל לרחבו של חצון יכול לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהליך:

והא אנן תנן ארבע אמות. דתמני' אייר נמי מן הצד כיון דלא חייש לדוושא אלא משום חלונות: **לימא** תנן סתמא דלא כרבי יוסי. פר"ח מדקאמר הכא טפי לימא דלא כרבי יוסי ולא קאמר אמשניות דלעיל משמע דכולהו אתי כר"י והוי כולהו גירי דיליה דמהיא שעתא משתכחא היזקא [ג] ולא פליג רבי יוסי אלא בתלון [ד] ול"ל לפי' דמתניתין דלעיל הוי נמי גירי דיליה דמיד כשסומך הכותל מונע הדוושא [ה]: **כדי** שיהא זוקף את הסולם. כשמכר ונתן לו זקיפת הסולם בחלירו אייר וקמ"ל דבעי ארבע אמות: **והא** גרמא הוא. תימה דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא: **זאת** אומרת גרמא בנזקין אסור. ומעיקרא ס"ד כי היכי (ה) דמעיקרא פטור ה"ג דמותר הכא משמע דגרמא בנזקין דפטור וכן בפ' כילד הרגל (ב"ק דף כו:) זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות וקדם וסילקן אפילו הוא פטור ובפרק הפרה (שם דף מז:) הכניס פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות כו'. וקאמר בגמרא דאם אכלה והוזקה פטור ונתן שם המות לפני בהמת חבירו דפטור (שם) ושולח [ו] בעירו ביד חרש שוטה וקטן (שם עט:) ופורץ גדר בפני בהמת חבירו וכופף קמת חבירו בפני הדליקה ועושה מלאכה במי חטאת (שם יה: עו.) וליבה וליבתו הרוח דפטור בכל הנך כדאמר בפרק הכונס (שם דף עט:) ומבעית חבירו דהוי נמי גרמא כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף כד:) דאיהו הוא דאבעית אנפשיה ובכילד הרגל (ב"ק דף כג:) שיסה בו כלב שיסה בו נחש פטור ויש ליתן טעם מאי שנא כל הני מדינא דגרמי כגון אחווי אחווי דהגחל בתרא (שם דף קטז: ושם) ומראה דיגר לשולחני ומנא רע ונפרצה אומר לו גדור ודן את הדין דחייב לר"מ אפילו לא נשא ונתן בידו והשורף שטרותיו של חבירו ומוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו וחילק רבינו יצחק לשון אם' דדינא דגרמי חייב היינו שעושה הוא עצמו היזק לממון חבירו [ו] ועוד חילק דדינא דגרמי דחייב היינו [ז] משעת מעשה שבא ההיזק [ח] ועל הכל קשה טיהר את הטמא ובעה"ב עצמו עירבן עם פירותיו ואמאי חייב דהוא עצמו אינו עושה היזק בממון חבירו וגם באותה שעה שמטהר אינו בא ההיזק ונראה לריצב"א דדינא דגרמי הוי מטעם קנס כדמוכח בירושלמי ולכך כל היזק המצוי ורגיל לבא קנסו חכמים וטעם דקנסו שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לחבירו בעין והיינו טעמא דמאן דמחייב בהיזק שאינו ניכר ואפשר דבשוגג נמי קנס רבי מאיר כי היכי דקנסים במטמא ומדמע אחד שוגג ואחד מזיד: אתו

הבא לסמוך לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות מתקיף לה רבא והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני אלא אמר רבא [א] הכי קתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות מ"ט דדוושא דהכא מעלי להתם אמר רב [ב] לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר אם בא לסמוך סומך רבי אושעיא אומר אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך אמר רבי יוסי בר חנינא ולא פליגי [ג] הא בעיר ישנה הא בעיר חדשה תנן [ד] החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות [ה] ותני עלה מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה מלמטן שלא יעמוד ויראה ומכנגדן שלא יאפיל טעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן [ו] בבא מן הצד [ז] וכמה אמר [ח] ייבא חמוה דאשיין בר נדבך משמיה דרב [ט] כמלא רחב חלון והלא מציץ א"ר זביד [י] במדיר את כותלו והא אנן תנן ארבע אמות לא קשיא כאן מרוח אחת [יא] כאן משתי רוחות ת"ש ואת הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם טעמא משום סולם אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן במזחילה משופעת דאי משום דוושא הוא הא קא אזיל ואתי תותיה: **מתני'** [יב] מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה ואת [יג] הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם: **גמ'** לימא מתניתין דלא כר' יוסי דאי ר"י הא אמר [יד] זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אפילו תימא ר' יוסי הא [טו] אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמר [טז] מודי רבי יוסי בגירי דידיה ה"נ זמנין דבהדי דמנח ליה [יז] יתבא בחור וקפצה והא גרמא הוא א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי דהוו אתו דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה. מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך ממנו ארבע אמות מתקיף לה רבא והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני אלא אמר רבא [א] הכי קתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות מ"ט דדוושא דהכא מעלי להתם אמר רב [ב] לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר אם בא לסמוך סומך רבי אושעיא אומר אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך אמר רבי יוסי בר חנינא ולא פליגי [ג] הא בעיר ישנה הא בעיר חדשה תנן [ד] החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות [ה] ותני עלה מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה מלמטן שלא יעמוד ויראה ומכנגדן שלא יאפיל טעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן [ו] בבא מן הצד [ז] וכמה אמר [ח] ייבא חמוה דאשיין בר נדבך משמיה דרב [ט] כמלא רחב חלון והלא מציץ א"ר זביד [י] במדיר את כותלו והא אנן תנן ארבע אמות לא קשיא כאן מרוח אחת [יא] כאן משתי רוחות ת"ש ואת הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם טעמא משום סולם אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן במזחילה משופעת דאי משום דוושא הוא הא קא אזיל ואתי תותיה: **מתני'** [יב] מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה ואת [יג] הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם: **גמ'** לימא מתניתין דלא כר' יוסי דאי ר"י הא אמר [יד] זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אפילו תימא ר' יוסי הא [טו] אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמר [טז] מודי רבי יוסי בגירי דידיה ה"נ זמנין דבהדי דמנח ליה [יז] יתבא בחור וקפצה והא גרמא הוא א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי דהוו אתו דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה. מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך: מתחילה כותל אצל כותל חבירו: **והא מי שהיה קתני.** אלמא כבר היה: **ונפל לא יסמוך.** לא יקרבנו לצד כותל חבירו: **דוושא דהכא מעלי להתם.** מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים להקשות קרקעית יסודות הכתלים ולא ימוטו: **אלא כותל גינה.** מתוך שאין דשין אותה מבפנים צריכה דישה מבחוץ: **עיר חדשה.** שעדיין לא נידושה אף כותל חצר צריכה דוושא: **מלמעלן.** צריך להגביה שיעור שלא יצץ בהשענו על כותלו ושפיל ראשו וילאה דרך חלונות (וילאה) בבית חבירו: **שלא יעמוד.** על ראש עודי כותלו וילאה: **ומכנגדן.** צריך להרחיק כדי שלא יאפיל ולא יהיב תנא דברייתא' שיעורא [ו]: **טעמא שלא יאפיל.** בשש חלונות אבל משום דוושא בשאין שם חלונות לא אלמא לא חיישינן לדוושא: **מן הצד.** שאין הכותל [ז] האחרון מהלך לאורך כותל ראשון אלא מן הצד הוא בא אם זה ממזרח למערב זה בא מצפון לדרום ולאש עודיו כנגד החלון ומאפיל דהכא ליכא למיחש לדוושא דההוא פורתא: **וכמה.** כדי שלא יאפיל לתנא דברייתא דלא יהיב שיעורא: **והא מציץ.** כיון דסמוך הוא אע"פ שהוא מגביהו יכול להליך: **במדיר אם כותלו.** עושה ראש כותלו מדרון ומשפעו לצד החלונות עד שאינו ראוי לא לעמוד עליו ולא להשען עליו: **משתי רוחות.** שני כתלים זה כנגד זה משני צדי החלון: **אם הכותל מן המזחילה ד' אמות.** מזחילה הוא לינור גדול כעין קנעל"א שלנו ומונחת לאורך הכותל על הכותל ומי הגג זבין לתוכה והיא מקלחתם לארץ ואם אורך כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומזחילה עליו צריך זה להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה ארבע אמות על פני אורכה כו' [ו] כדי שיהא זוקף שם סולם בשיפוע לעלות בו לתקן מזחילתו לנקותה מעפר ולרוחות הנופלין בה ומעכבין קילוח המים: **במזחילה משופעת.** שתקרת הגג משופעת ויולאת להלן מן הכותל לתוך החצר והמזחילה בסוף התקרה משוכה להלן מן הכותל לתוך החצר הלכך אי לאו משום זקיפת סולם לא היה צריך להתרחק מראשי התקרה: **דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה.** תחת השיפוע: **מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך.** אם יש לזה שובך אחר סמוך לכותל שבין שתי החצירות וחבירו בא להעמיד סולם בחצירו אצל הכותל ירחיקנו מן השובך ארבע אמות: **כדי שלא תקפוץ הנמייה.** מן הסולם לשובך ותהרוג את היונים והיא היא קטנה [ח]: **גמ' לימא מתני' דלא כרבי יוסי.** דפליג בסיפא דפירקין [כה:] בנוטע אילן סמוך לבור וטובא מילי איכא בתמתיתין דולאי לאו כרבי יוסי אלא לימא אף זו דסולם ושובך דלא כרבי יוסי: **בגירי דיליה.** בחצים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש: **דבהדי דמנח ליה.** בעוד שאותו בסולם קפצה: **גרמא בניזקין אסור.** ואפי' [ד] למ"ד (ב"ק דף לח: ק.) דלא דאין דינא דגרמי ופטור מלשלם אסור לגרוס וכשבא להעמיד גרמא להזיק חבירו מעכב: **תאלי.** דקאים קטנים: אומני

בצד כותלו של חבירו ולאידך סולם בצד כותלו מרחיקו מן השובך: מודה ר' יוסי בגיריה. כלומר הכא שאני דהוי כעין שזורק אדם חץ ומזיק באותה זריקה דחייב בו כך אם מזיק אדם לחבירו בידים ודאי חייב אע"ג דעביד בתוך שלו ומ"ט הוי הכא גיריה דזימנין דבהדי דמנח ליה לסולם בתוך ד' אמות שלו זימנין דיתבא ההיא נמייה בחור וקפצה לשובך והיינו גיריה דידיה והכא מודה דמרחיקין ד' אמות: והא גרמא היא. דבאותה גרמא שלו קפצה ולאו דעביד איהו בידיה דלא קא מאכיל היונים לנמייה שום חידוש הרי הוא חשיב גירי. ריטב"ם, וע"ע רמב"ן ורשב"ם. ד. משום דשרשים ליתנהו ומאילהם באים ומתחדשים. שם. ה. [ז]גרמא דגיריה הוא. רשב"ם. ו. אבל גרמא בנזקין הוא הגורם לאחר לעשות היזק שאינו אלא מזמין. רמב"ן. ועיין בדינא דגרמי להרמב"ן בפורק. ז. דכל היכא דההיזק נעשה מיד בשעת מעשה נקרא דינא דגרמי. רא"ש. וע"ש שמנאר בפרטות כל הגמרות.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב ייבא: (ב) שם דמנח ליה (ויתבא בחור) תא"מ וי"ב רש"י ל"ג ליה: (ג) רש"י ד"ה מן הצד שאין הכותל האחר מהלך: (ד) ד"ה גרמא וכו' ואפי' למאן דלא דאין דינא דגרמי ועכב עליו הס"ד: (ה) תוס' ד"ה זאת וכו' כי היכי דפטור ה"נ כל"ל ותיבת דמעיקרא נמחק: (ו) בא"ד היינו דבשעת מעשה בא ההיזק:

לעזי רש"י

קעל"א [קיליניט"א]. מרזב ציבור.
מרטרינ"א נמייה.

מוסף רש"י

מודי ר' יוסי בגירי דידיה. אע"ג דאמר על הנזק להרחיק את עצמו, הכימילי היכי דלאו אדם עצמו מזיקו, כגון אילן וזרוע שבשעת נטיעתו אינו מזיקו אלא הסרטיס גדילין ומתפשטין מאליהן לאחר זמן, אבל היכי דאדם עצמו מזיקו חזרק בו אפילו מודה הוא דלא גרמא דיזקן הוא דמיפטר אלא מזיק ממש הוא ואדם מועד לעולם עד ויבן שוגג ומזיד (ב"מ קיז.).

מוסף תוספות

א. דלית בה משום דוושא [ן]ככותל חצר, וה"ה לבית. רבינו יונה. ב. [ן]קאמר מילתא באנפי נפשיה כמה ראוי להרחיק כשהוא מן הצד, טפח, וכו', ומיהו תלמודא סבר דאמתניתין קאי ולהכי פריך והא ד' אמות תנן. ריטב"ש. ג. שמעכשיו ממש הם ראוים להזיק ממקומן בלי שום חידוש הרי הוא חשיב גירי. ריטב"ש, וע"ע רמב"ן ורשב"ם. ד. משום דשרשים ליתנהו ומאילהם באים ומתחדשים. שם. ה. [ן]גרמא דגיריה הוא. רשב"ש. ו. אבל גרמא בנזקין הוא הגורם לאחר לעשות היזק שאינו אלא מזמין. רמב"ן. ועיין בדינא דגרמי להרמב"ן בפורק. ז. דכל היכא דההיזק נעשה מיד בשעת מעשה נקרא דינא דגרמי. רא"ש. וע"ש שמנאר בפרטות כל הגמרות.

רבינו גרשום (המשך)

שפוע היוצא חוץ לכותל ומצי למעביד דוושא אבל משום זקיפת סולם צריך להרחיק מן המזחילה ואילך ד' אמות: **פיסקא** כדי שלא תקפוץ הנמייה. חיה בסולם של שובך ואוכלת בשובך מיירי. דאם יש לזה שובך

רבינו גרשום

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ט מהל' שכנים הל' ט סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף יב וכהג"ה ועיין בטור:
נג ב ג מיי' שם הל' שם ופי' בהשגות ומ"מ טוש"ע שם סעיף יג:
נד ד מיי' שם פ"ז הל' א ב ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנד סעיף כא:
נה ה מיי' שם הל' ד וסמג שם טוש"ע שם סעיף כב וסי' קנה סעיף יד בהג"ה:
נו ו ז מיי' שם הל' ד וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנד סעיף כב:
נז ח מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף כג:
נח ט מיי' פ"ז שם הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף טז:
נט י מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף יז:
ס כ מיי' שם פ"י הל' ה וסמג שם טוש"ע שם סעיף לא לב לג:

רבינו גרשום

והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני. כלומר להוסיף על המשנה ולתרצה את יכול אבל לחסר מינה אין אתה יכול: אלא אמר רבא הכי קאמר מי שהיה רבר. מאי טעמא דוושא דהכא מהני התם כלומר משיה צריכה להרחיק ד' אמות כדי שיהיו דשין שם בני אדם העוברין בינתים ומעלי ההיא דישה לכותל שניהם שמתחזקין היסודות: אמר רב לא שנו. דצריך להרחיק ד' אמות אלא מכותל גינה שאין דשין שם בני אדם בשדה מחמת הירקות אבל בכותל חצר שנידושה היא מעיקרא שאינה צריכה חזוק הבא לסמוך סומך בפחות מד': בעיר ישנה. שנידושה היא מכמה שנים אם בא לסמוך סומך אבל בעיר חדשה אינו סומך בלא הרחקה מפני שצריכה דישה לחזק: מלמעלן. אם בנה כותלו מן הצד סמוך לחלון חבירו צריך להגביה הכותל ד' אמות יותר מן החלון: כדי שלא יעמוד על כותלו וישוה ויציץ בחלון. ואם מנמיכו כותלו מן החלון צריך להנמיכו מן החלון ד' אמות: שלא יעמוד. על כותלו זקוף וירא בחלון ואם בנהו כנגדו צריך להרחיק ד' אמות שלא יאפיל בבונהו מן הצד של חלון ולא כנגדו וצריך להרחיק מן החלון כדי שלא יאפיל דהשתא לא מצי למידק דטעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא דהא איכא מקום דוושא טובא אלא דוק מיניה הכי ומכנגדן כלומר אם בונהו מכנגד חלון צריך להרחיק ד' אמות כדי שלא יאפיל אבל אם בונהו מן הצד סמוך לחלון אין צריך להרחיק כולי האי ד' אמות דבבציר מהכי סגי דמן צדי חלון לא מאפיל עליה כולי האי כמו מכנגדו ובבציר הרחקה סגי: וכמה. שיעור צריך להרחיק כותלו מן צד החלון: כמלוא רוחב חלון. צריך להרחיק ולא מאפיל. ומקשי' הואיל ולא מרחיק כותלו משום היזק אורה אלא מלא רוחב החלון לא מגבי ליה נמי מן החלון אלא כמלא רוחב חלון הא מציץ א"כ יכול להציץ בחלון: במדיר את כותלו. שעושהו חד למעלה כמדרון מכאן ומכאן שאינו יכול לעמוד עליו ולהציץ: והא אנן תנן ד' אמות צריך להרחיק. והיכי מצית למימר כמלא רוחב חלון. לא קשיא כאן מרוח אחת כלומר אם בנה כותל מרוח אחת מציעו אחד של חלון אינו צריך להרחיק אלא מלא רוחב חלון והא דקתני מתני' ד' אמות מן הצד נמי מיירי וכגון שבנה ב' כתלים מב' רוחות של חלון הואיל ואלו ב' כתלים מאפילים הרבה מש"ה צריך להרחיק כל כותל וכותל מצד החלון ד' אמות. תנן ואת הכותל מהרחיקין מן המזחילה של חבירו ד' אמות. שאם יש לחבירו חזקה בחצירו שהמזחילה של גגו שופכת בחצרו הואיל ויש לו כך חזקה יכול לזקוף סולם בחצר חבירו בעל כורחו ולעלות על גגו ואם רצה זה לבנות כותל סמוך לגגו צריך להרחיק ד' אמות ממנו כדי זקיפת סולם: הכא במאי עסקינן. דקתני זקיפת סולם ולאו משום דוושא צריך למיתני: דמצי אזלי תותי. ההיא

מסורת הש"ס

(א) לעיל ב:, (ב) נ"ל וכמה טפח, (ג) נ"ל במרדד. רש"ל, (ד) [לעיל י: לקמן סה:], (ה) [לקמן סה: ב"מ קיח.], (ו) כמ"ש לעיל ולא יהיב וכו' שיעורא, (ז) בס"ל: סולם, (ח) [בחולין נב: מתב רש"י ד"ה שסיא מרטרינ"א בלע"ז], (ט) [וע"ע תוס' יומא עו. ד"ה הני ממשה ותוס' פסחים לג. ד"ה תתן ותוס' כתובות כט. סד"ה היכי חזיל ותוס' מיר ל. ד"ה פסיעתא], (י) ל"ל הבערה,